

Odnos stečajnoga postupka i medija u hrvatskom pravu iz perspektive Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava - neka promišljanja -

Vuković, Ante; Grbić, Sanja; Bodul, Dejan

Source / Izvornik: **Pravni vjesnik : časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, 2013, 29, 67 - 82**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:362913>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

PRAVNI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Dr. sc. Ante Vuković, Split, stečajni upravitelj
Dr. sc. Sanja Grbić, viši asistent, Katedra za teoriju prava i države,
filozofiju prava, ljudska prava i javnu politiku, Pravni fakultet, Rijeka
Mr. sc. Dejan Bodul, asistent, Katedra za građansko postupovno pravo,
Pravni fakultet, Rijeka, stečajni upravitelj

Stručni rad
UDK: 347.736(4:497.5)
(094.5.072)

ODNOS STEČAJNOGA POSTUPKA I MEDIJA U HRVATSKOM PRAVU IZ PERSPEKTIVE EUROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA - NEKA PROMIŠLJANJA -

Sažetak: Teorija i praksa ukazuje na to da prijedlozi za otvaranje stečajnog postupka, pogotovu oni koji uključuju velike poslovne subjekte s mnogo radnika, imaju veliku mogućnost privući pažnju medija. Nažalost, većina medija, kao i šira javnost, ne shvaćaju složenost stečajnog postupka i njegovih implikacija na društveno-ekonomske odnose. Problem proizlazi iz različitosti ciljeva koji nastanu pokretanjem stečajne procedure, ali i iz činjenice da efikasni stečajni postupak treba ostvariti mnoge, ne često kompatibilne, ciljeve. Šira javnost će, vjerojatno, promatrati otvaranje stečaja i ulazak stečajnih upravitelja u trgovačka društva kao neposredni uzrok zatvaranja poslovnih subjekata, otpuštanja radnika, nerijetko percipirajući sve navedeno kroz prijeverno ponašanje itd., ne shvaćajući pritom da je problem, zapravo, insolventnost, a da je rješenje tog problema stečajni postupak, kao i postupak predstečajne nagodbe i financijskog restrukturiranja. Stoga, u nastavku rada, cilj je analizirati odnos (tijela) stečajnog postupka i medija. Polazna teza, štoviše i osnovno pravilo u svezi s odnosom stečaj-mediji je zapravo opće pravilo i može se sažeti u sljedeće - mediji imaju pravo istraživati stajališta o svim događajima, pojavama, osobama, predmetima i djelatnostima u svezi sa stečajevima, no, imaju i dužnost provjeravati istinitost činjenica o kojima pišu te poštivati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast tijela stečajnog postupka, a nakladnik treba voditi računa da objavljenom informacijom ne nanosi drugome štetu jer u protivnom, u smislu odredaba Zakona o medijima (NN, br. 59/04. i 84/11. – dalje: ZM) odgovara za štetu koja je takvim propuštanjem nastala (arg. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1261/97 od 29. kolovoza 2001.).

Ključne riječi: stečaj, mediji, studija slučaja, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava

1. UVODNA RAZMATRANJA

U našim prilikama „kulture estrade i spektakla“¹ svaki stečajni postupak potencijalno je medijski vrlo zanimljiv i mogući razlog za povredu spomenutog pravila. Hoće li i kako će događaj vezan za pojedini stečaj biti i javno prezentiran ovisi isključivo o volji medija.² Razlozi za (ne)objavljivanje mogu se svesti na dva osnovna: 1.) ispunjavanje funkcije izvješćivanja o objektivnoj stvarnosti te 2.) komercijalni učinak. Ako su oba kriterija kumulativno ispunjena događaj će dobiti primjeren medijski prostor. Drugim riječima, ako događaj nije i komercijalno atraktivan za ciljanu publiku, bit će potpuno medijski zanemaren. Takve su, primjerice, javne informacije od službenih tijela stečajnog postupka kao i informacije iz sudskih rasprava i odluka koje ponajčešće nisu medijski interesantan materijal pa ih urednici u pravilu ignoriraju sukladno prastarom načelu novinarstva „nije vijest da je pas ugrizao čovjeka nego je vijest da je čovjek ugrizao psa“. Neatraktivne službene informacije mogu u najboljem slučaju dobiti vizualno gotovo neprimjetan prostor. U kontekstu rečenog neka od pitanja koja će vjerojatno pobuditi pozornost medija i isprovocirati kontroverze u javnosti su sljedeća: otkrivanje prijevare ili korupcije; štrajkovi zaposlenih i sporovi sa sindikatima; otkazi zaposlenima uslijed reduciranja sistematizacije radnih mjesta; zatvaranje poslovnih subjekata; planovi za reorganizaciju; i pojava potencijalnih investitora ili kupaca. Stečajni upravitelj će često biti metom javne kritike. Neki će iz posebnih interesa napadati na njegov kredibilitet ili nepristranost. Dužnici i vjerovnici će se možda žaliti da stečajni upravitelj „previše zahtijeva“, da je težak ili blagonaklon prema jednoj strani. Ovim javnim kritikama se možda pridruže i političari. Većina stečajnih upravitelja nije navikla na rad s medijima. Izloženost medijima za stečajnog upravitelja i sud predstavlja mnogo rizika i vrlo malo koristi ili prilika.

2. O SVRSI STEČAJNOG POSTUPKA

Povijest prošlog lošeg financijskog poslovanja, uključujući konkretne informacije o prihodima i troškovima i o tomu posluje li ili ne dužnik; loši proizvodi i usluge – nedostatak konkurentnosti; trendovi pada prodaje; slabljenje udjela i pozicije subjekta na tržištu; sužavanje ukupne potražnje na tržištu; loše cijene u odnosu na konkurenciju; visoki troškovi proizvodnje u usporedbi s konkurencijom; poteškoće s dostavom; nedostatak ili loše organizirana prodaja; prijevara, rasipanje, neučinkovitost; neuspjeh u pogledu privlačenja kapitala; i druge prepreke i slabosti je ono što se može ispraviti u stečajnom postupku. Dakle, stečajna regulativa dopušta vjerovnicima, uključujući i radnike, primjerice kroz model radničkog dioničarstva, prijenosnog plana ili postupak predstečajne nagodbe, da odluče kako najbolje riješiti problem insolventnosti i vratiti sredstva dužnika u produktivnu uporabu radi stvaranja radnih mjesta i ekonomskog rasta. Iz teorijske, ali i praktične perspektive vrlo je teško naći ravnotežu između interesa vjerovnika i interesa dužnika u stečajnom postupku, pa za svaku stranku egzistira *pro* i *contra* argumentacija. Iz takve perspektive i diskusija o optimalnoj proceduri za postizanje stečajnih

ciljeva nije jedinstvena. Stoga stečaj reprezentira savršen primjer ekonomske racionalnosti, budući da reflektira osjetljivu, često neodrživu, interakciju između zakonske regulative i privatnih interesa, pravila tržišta i interesa društva.

3. ODNOS STEČAJ - MEDIJI

Odnos stečaj-mediji nije moguće jednoznačno odrediti jer je pristup rješavanju problematike različit.³ S jedne strane su stečajni sudac i stečajni upravitelj kao tijela stečajnog postupka čiji je osnovni zadatak na zakonit i relativno miran način što prije okončati složenu proceduru dok su s druge strane mediji s vrlo oskudnim znanjem o samom stečaju (neznanje međutim nije i opravdanje) i željom izvlačenja što veće materijalne koristi od pisanja o stečaju. Moglo bi se stoga zaključiti da su u većini slučajeva interesi stečajnog postupka i interesi medija potpuno suprotstavljeni. Iznimke, kada postoje samo potvrđuju ovo pravilo.

U fokusu zanimanja su posebno stečajni upravitelji. Oni su osobe koje odrađuju „najprljaviji“ dio posla i dolaze na kraju tužne priče koju su im elegantno servirale nesposobne uprave i političari. Prema odredbama Stečajnog zakona,⁴ stečajni upravitelj je glavno operativno tijelo svakog stečajnog postupka i zastupnik je po zakonu stečajnog dužnika. Za najširu javnost, pa i medije, upravitelj je osoba s krajnje opasnim namjerama. Za njega kao da ne vrijedi presumpcija nedužnosti sadržana u čl. 28. Ustava RH.⁵ Koliko nam je poznato, u RH ipak ne postoji još niti jedna pravomoćna sudska presuda s kojom je stečajni upravitelj proglašen krivim. U blažoj varijanti, za medije je upravitelj samo službena osoba koja tehnički obavlja poslove u svezi s posljednjim ispraćajem dužnika za kojeg je već odavno utvrđeno da je terminalni bolesnik što znači da mu više nema spasa za život. Daljnja percepcija je i da je stečajni upravitelj teret za državni proračun što apsolutno ne stoji budući je on samo vanjski suradnik trgovačkog suda („*produžena ruka suda*“), znači osoba koja nije u radnom odnosu sa sudom nego obavlja dužnost temeljem ugovora o djelu *sui generis* pa je podložan volji stečajnog suca koji nadzire njegov rad te volji stečajnih vjerovnika koji, bez velikih problema i procedure mogu umjesto postojećeg predložiti imenovanje novog stečajnog upravitelja (čl. 23. SZ),⁶ a protiv rješenja o razrješenju stečajni upravitelj nema pravo na žalbu „*jer se polazi od toga da biti stečajnim upraviteljem nije subjektivno pravo određene osobe*“ (čl. 27. SZ).⁷ U pitanju je, dakle, temeljno nepoznavanje pravnog *statusa* stečajnog upravitelja pa se stoga u javnosti širi sasvim iskrivljena slika kako je stečajni upravitelj državni službenik zadužen za rasprodaju visokovrijedne imovine stečajnog dužnika.⁸ Takvu negativnu sliku šire čak i ministri u Vladi Republike

3 Vidi JACOBY, Melissa B., Negotiating bankruptcy legislation through the news media, *Houston Law Review*, vol. 41, 2004., no. 4, str. 1092-1143.

4 NN, br. 44/96., 29/99., 129/00., 123/03., 82/06., 116/10., 25/12. i 133/12. - dalje: SZ.

5 NN, br. 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01. 41/01., 55/01., 76/10. i 85/10. - dalje: Ustav RH.

6 U stečajnom postupku nad dužnikom JADRANTEKSTIL d.d. u stečaju iz Splita novinarka Hrvatske radio televizije autoru ovog rada postavila je davne 2003. sljedeće pitanje: „Javnost zanima kolika je Vaša mjesečna plaća jer je primat na teret poreznih obveznika“? Odgovorio sam joj: „Javnost može zanimati jedino moja mjesečna nagrada za rad koju dobivam na teret stečajne mase, a ne na teret državnog proračuna jer ja nisam u radnom odnosu s državom.“ Nakon toga više nije postavljala ista ili slična pitanja.

7 Tako ERAKOVIĆ, Andrija, Neke novosti u stečajnom pravu, *Računovodstvo, revizija i financije*, br. 2/2001., Zagreb, str. 194.-195.

8 „Ovo nije kruh sa sedam već puno više kora. Uvijek ste krivi i tomu se morate „sportski“ prilagoditi. U trenutku kada tvrtka ode u stečaj, kada prestaje s radom, to je na neki način katastrofa za njezine djelatnike. Tvrtka užasno puno duguje, račun joj je blokiran u

1 Tako KUSIĆ, Zvonko, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na otvaranju 24. po redu znanstvene manifestacije „Knjiga Mediterana“ u Splitu 23. rujna 2012.

2 Prema čl. 2. ZM mediju su: novine i drugi tisak, radijski i televizijski programi, programi novinskih agencija, elektroničke publikacije, teletext i ostali oblici dnevnog ili periodičnog objavljivanja urednički oblikovanih programskih sadržaja prijenosom zapisa, glasa, zvuka ili slike.

Hrvatske čija funkcija pretpostavlja određenu količinu znanja i kulture o stečajno-pravnoj proceduri, a koju oni nažalost nemaju.⁹

Odnos stečaj - mediji najviše „iskri“ kada su u pitanju radnici. Otkazivanje ugovora o radu ozbiljna je trauma za radnike, ali i za stečajne upravitelje. Primiti otkaz nije lako, ali nije lako niti podijeliti otkaz. Mediji prihvaćaju logiku i pravilo prema kojem su radnici *a priori* u pravu i da nisu odgovorni za stanje u tvrtkama s ozbiljnim poteškoćama u poslovanju što naravno nije uvijek i točno.¹⁰ Radnici na naslovne stranice dolaze i zbog toga jer su i najglasniji i najizravniji u svojim zahtjevima i prozivkama što apsolutno godi publici te utječe na nakladu i gledanost. Dodatan jaz između stečajnog upravitelja i radnika produbljuju pojedine sindikalne vođe koje u medijima neovlašteno revidiraju rad bivše uprave stečajnog dužnika kao i rad stečajnog suca te stečajnog upravitelja. Bit će zbog toga u budućnosti vrlo zanimljivo istražiti koliko su sindikati pridonijeli tome da se svaki stečaj pretvori u „pakao“ u kojem su najviše stradali upravo oni koje sindikati štite, tj. radnici. Daljnje istraživanje trebalo bi odgovoriti i na pitanje o identifikaciji sindikalnih čelnika koji su do usijanja doveli određeni stečajni postupak itd. Iz petnaestogodišnjeg iskustva bavljenja stečajno-upraviteljskom službom zapažamo da su najglasniji bili istovremeno i najneučinkovitiji glasnogovornici u obrani prava radnika. Zato je jedini oblik zaštite od neopravdanih napada i javnih poziva na linč pravodobna sudska zaštita putem tužbe za naknadu štete.¹¹ No, kada sudska pravda i stigne na vrijeme ona ipak nije potpuna satisfakcija za sve pretrpljeno.¹²

Pored stečajnih upravitelja i stečajni suci su izloženi visokom medijskom pritisku. U takvim okolnostima vođenje stečajnog postupka objektivno je vrlo otežano. U stečajnom postupku nad stečajnim dužnikom „Salonit“ d.d. u stečaju iz Vranjica (predmet br. 13/02 na Trgovačkom sudu u Splitu) promijenili su se, u desetak godina trajanja stečaja stečajni

prosjeku duže od tisuću dana ili skoro tri godine, mjesecima unatrag nisu isplaćene plaće, proizvodnja stala...”. Tako posao stečajnog upravitelja opisuje pok. Blanka TUĐEN-MAZUTH u razgovoru za „Slobodnu Dalmaciju“ u broju od 6. rujna 2003. u tekstu pod naslovom „Srušiti ću Dalmaciju“.

9 U javnosti je bio zapažen nimalo diplomatski i stručan istup Ivana Šukera, bivšeg ministra financija Republike Hrvatske u slučaju stečaja nad dužnikom IMOSTROJ d.d. u stečaju, Imotski. On je javno prozvao tijela stečajnog postupka (stečajnog upravitelja posebno) kako su „raskrmčili“ imovinu stečajnog dužnika (v. <http://www.index.hr/vijesti/clanak/radnici-imostroja...svih.../248250.aspx>). Miješanje izvršne vlasti u sudbenu dogodio se i povodom otvaranja stečajnog postupka nad tvrtkom JADRANKAMEN d.d. u stečaju iz Pučišća. Ivo BUČAN, stečajni upravitelj tog stečajnog sudužnika podnio je 10. svibnja 2012. neopozivi zahtjev za razrješenje s dužnosti nakon saznanja da se u Zagrebu sindikalnog čelnika Tončija DRPIĆA primili potpredsjednik Vlade Branko GRČIĆ, ministri Rajko OSTOJIĆ i Arsen BAUK, pomoćnik ministra Vanja BILIĆ te tajnik Ostojićeva kabineta Vlado DOMINIĆ: „Ostavku sam dao potaknut objavljenim tekstovima i fotografijama na kojima se prikazuju najviši državni dužnosnici na sastanku s osobama prema kojima su već davno podnesene kaznene prijave. I što rade štetu stečajnom dužniku i radnicima stečajnog dužnika. Da pravna država funkcionira oni bi trebali biti u pritvoru, a ne na ovom sastanku” – komentirao je BUČAN (vidi „Slobodna Dalmacija“ od 11. svibnja 2012. tekst pod naslovom: „Stečajni upravitelj Jadrankamena Ivo Bučan podnio ostavku; Drpić: On je običan kriminalac“).

10 „Srušili su Šegvić i njegovi škererani strašni socijalizam, no problem je što je njihova ideološka borba bila selektivna: oni su, naime, socijalizam srušili svima osim sebi, a kapitalizam uveli svima osim svom vlastitom poduzeću. U idućih dvadeset i kusur godina nebrojeni deseci tisuća splitskih radnika i (naročito) tvornica mogli su iskusiti divote sustava za koji se Šegvić 91. izborio“. Tako Jurica PAVIČIĆ, Slobodna Dalmacija od 28. ožujka 2012. tekst pod naslovom: „Škererani, dobrodošli na slobodno tržište!“

11 Stečajni upravitelj POMGRAD d.d. u stečaju iz Splita Ivo Jukić tužio je nakladnika „Slobodnu Dalmaciju“ iz Splita pred nadležnim Općinskim sudom u Splitu radi naknade štete u iznosu od 50.000,00 zbog nanesene nematerijalne štete objavom neprovjerenih činjenica u objavljenim tekstovima u 2010.

12 Županijski sud u Splitu u pred. br. Gžx-1174/2011 od 27. 10. 2011. radi naknade štete preinačio je presudu Općinskog suda u Splitu br. II P-951/04 od 19. 5. 2011. te sudio da je tuženik dužan u roku od 15 dana platiti tužitelju iznos od 30.000,00 kuna sa BZK od dana donošenja presude Općinskog suda u Splitu te mu u istom roku naložio i plaćanje parničnog troška u iznosu od 20.479,20 kuna. Zanimljivost navedene sudske odluke sastoji se u tome što je tuženik voditelj Županijskog ureda Hrvatske udruge sindikata – Županijski ured Split dok je tužitelj bivši član uprave DALMACIJA d.d. Dugi Rat. Prvostupnijski sud je zauzeo stajalište da je tuženik nezakonitim iznošenjem i prenošenjem neistinitih činjeničnih tvrdnji na konferenciji za tisak (medije) iz 2003. nanio štetu časti, ugledu i dostojanstvu tužitelja te tuženiku naložio isplatu tužitelju iznosa od 40.000,00 kuna.

upravitelji, ali i stečajni suci.¹³ Veliko je pitanje jesu li time postignuti ciljevi stečajnog postupka: 1) hitnost, 2) maksimalizacija stečajne mase i 3) najveći mogući stupanj namirenja stečajnih vjerovnika.

4. PRAVO NA SLOBODU IZRAŽAVANJA PREMA EUROPSKOJ KONVENCIJI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA (DALJE: KONVENCIJA) I MEDIJI

4.1. OPĆI PREGLED

Čl. 10. Konvencije¹⁴ posvećen je slobodi izražavanja. U kontekstu djelotvorne političke demokracije i poštivanja ljudskih prava koja se spominju u Preambuli Konvencije, sloboda izražavanja ima i ključnu ulogu u zaštiti drugih prava po Konvenciji. Bez širokog jamstva prava na slobodu izražavanja koju štite nezavisni i nepristrani sudovi, nema ni slobodne zemlje, a nema ni demokracije.

U predmetu *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*¹⁵, Sud je rekao: „Sloboda izražavanja predstavlja jedan od osnovnih temelja demokratskog društva, jedan od osnovnih uvjeta za njegov napredak i za razvoj svakog ljudskog bića.“ U *Castells protiv Španjolske*¹⁶ istaknuo je: „Mediji imaju vrlo važnu ulogu u državi u kojoj se poštuje vladavina prava,“¹⁷ a u predmetu *Association Ekin protiv Francuske*¹⁸ utvrdio je da prava koja priznaje čl. 10. vrijede „bez obzira na granice.“¹⁹

Sud daje široku interpretaciju pojmova sadržanih u čl. 10., st. 1., te kontinuirano proširuje parametre zaštite prema navedenom članku. Istaknuo je važnu ulogu i značenja medija kao prijenosnika ideja, informacija i mišljenja, a ujedno je naglasio i da su time oni najčešći objekti izricanja ograničenja i zabrana slobode izražavanja pa se sudska praksa Suda u ovoj materiji najvećim dijelom odnosi na novinare.²⁰ Mediji tako postaju svojev-

13 Od mnogobrojnih naslova izdvojit ćemo recentne: „Salonit: Čaleta i Kozina su namještali poslove“ („Slobodna Dalmacija“ od 12. srpnja 2010.); „Radnici Salonita razbili staklo i zauzeli tvornicu“ („Večernji list“ od 22. ožujka 2010.); „Radnici Salonita zahvalili Kosor, Matijašević joj darovao broš“ („Večernji list“ od 29. prosinca 2011.) itd. Je li se izvršna vlast umiješala i u ovaj postupak?

14 Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN-MU, br. 18/97, 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06. i 2/10.) čl. 10.: Sloboda izražavanja: 1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvolu ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost; 2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudske vlasti.

15 *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 47. prosinca 1976., br. 5493/72.

16 *Castells protiv Španjolske*, presuda, 23. travnja 1992., br. 11798/85, *Prager protiv Austrije*, presuda, 26. travnja 1995., br. 15974/90 i *Oberschlick protiv Austrije*, presuda, 23. svibnja 1991., br. 11662/85.

17 MACOVEI, Monica, Freedom of expression, A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks, No. 2, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2008., str. 6-7.

18 *Association Ekin protiv Francuske*, presuda, 17. srpnja 2001., br. 39288/98.

19 OETHEIMER, Mario, KURUCZ, Marion, MORAI DE COSTA Thales, Case law concerning Article 10 of the European Convention on Human Rights, Human rights file, No. 1 a, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2001., str. 7.

20 *Thorgeir Thorgeirson protiv Islanda*, presuda, 25. lipnja 1992., br. 13778/88.

sni čuvari demokracije što dovodi do postojanja čvrste presumpcije o nužnosti slobodnog rada medija. Razvojem sudske prakse sve su manje mogućnosti nametanja ograničenja kada se radi o političkim govorima ili raspravama koje se vode oko značajnih pitanja za javni interes. To vrijedi i za izabrane dužnosnike, novinare i aktiviste koji sudjeluju u javnoj raspravi.²¹ Time važnost medija dovodi i do prava na primanje informacija, a sloboda izražavanja postaje osnovni uvjet za ispunjenje prava pojedinaca.²²

Pravo na slobodu izražavanja jamči se "svakome" prema čl. 10. Konvencije. Kao rezultat toga, uključuje pravne i fizičke osobe što je Sud jasno objasnio u predmetu *Autronic AG protiv Švicarske*.²³ Sud je tumačio prava sadržana u čl. 10. kao dostupna privatnim osobama, primjerice novinarima,²⁴ državnim službenicima,²⁵ djelatnim pripadnicima vojske.²⁶ Također je utvrđena primjena na izdavače i novine.²⁷

U okolnostima koje uključuju slobodu tiska jasno je da prava prema čl. 10. obuhvaćaju novinare koji mogu biti autori ili urednici publikacija ili emisija, ali isto tako, i novinsku ili radio-televizijsku organizaciju u kojoj je ona objavljena ili prenesena.²⁸ Nadalje, ne postoji pravo novinara ili drugih osoba na objavljivanje njihovih stajališta u medijima. Novine objavljuju informacije prema vlastitoj uredničkoj koncepciji i ne može se od njih tražiti da objave svačije stavove. U tom smislu pravo na pristup medijima je ograničeno pravo. Međutim, ukoliko je članak prihvaćen i objavljen, mjere poduzete za njegovo povlačenje mogu dovesti do miješanja u pravo na slobodu izražavanja.²⁹ Sud pažljivo proučava mjere kojima se kažnjavaju mediji. Kako bi prihvatio da su tako poduzete mjere u skladu s legitimnim ciljevima, on zahtijeva uvjerljivo opravdanje za njihovo poduzimanje. Ukoliko se radi o pitanju od javnog interesa, presumpcija uvijek ide u korist slobode izražavanja. Tako javni interes dobiva široku interpretaciju, ali ipak poštuje se i zaštita privatnih interesa³⁰ osoba gdje je takva zaštita nužna.³¹

4.2. PODRUČJE PRIMJENE PRAVA NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

Prema tumačenju Suda, sloboda izražavanja obuhvaća sve oblike izražavanja i proteže se ne sve oblike mišljenja i stavova.³² Karakteristično je za čl. 10. da štiti izražavanje koje nosi rizik ugrožavanja, ili stvarno ugrožava interese drugih. Obično je mali rizik da će se država miješati u mišljenja većine ili velikih grupa. Upravo zato, zaštita koju pruža čl. 10. pokriva i informacije i mišljenja koja izražavaju manje grupe ili samo jedna osoba, čak i ako takva mišljenja šokiraju većinu. Toleriranje

21 REID, Karen, A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights, Sweet & Maxwell, London, 2012., str. 464-465.

22 LEACH, Philip, Taking a case to the European Court of Human rights, Oxford University press, Oxford, 2011. str. 316.

23 *Autronic AG protiv Švicarske*, presuda, 22. svibnja 1990., br. 12726/87.

24 *Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 27. ožujka 1996., br. 17488/90.

25 *Vogt protiv Njemačke*, presuda, 2. rujna 1996., br. 17851/91.

26 *Engel protiv Nizozemske*, presuda, 8. lipnja 1976., br. 5100/71., 5101/71., 5102/71., 5354/72., 5370/72.

27 *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 26. travnja 1979., br. 6538/74 6538/74.

28 FOT'TRELL, Deirdre, et al., Pravo na slobodu izražavanja prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima (članak 10.) Interights, London, str. 10-11.

29 *Saliyev protiv Rusije*, presuda, 21. listopada 2010., br. 35016/03.

30 *Hachette Filipacchi Associe protiv Francuske*, presuda, 23. srpnja 2009., br. 12268/03.

31 REID, Karen, op. cit., str. 467-468.

32 FOT'TRELL, Deirdre, et al., op. cit., str. 11.

stava pojedinaca bitna je komponenta demokratskog političkog sustava. U tom smislu Sud je rekao u predmetu *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*³³ da čl. 10. štiti ne samo:

*"informacije i ideje koje su primljene pozitivno, ili se smatraju bezopasnima, neuvredljivima ili indiferentnima, nego i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiruju državu ili bilo koji dio stanovništva. Takve su potrebe pluralizma, tolerancije i liberalnosti bez kojih demokratsko društvo ne može postojati. To, između ostalog, znači da svaka formalnost, uvjet, ograničenje ili kazna nametnuta na tom području mora biti razmjerna zakonskom cilju koji se želi ostvariti."*³⁴

4.2.1. ZABRANJENI OBLICI IZRAŽAVANJA

Treba uspostaviti osjetljivu ravnotežu između širokog tumačenja slobode izražavanja prema čl. 10., st. 1. i načina na koji ekstreman govor ili govor mržnje predstavlja miješanje ili narušava prava drugih. Sud se u pojedinim slučajevima oslanjao na čl. 17.³⁵ Konvencije koji zabranjuje bilo kojoj grupi ili osobi sudjelovanje u aktivnosti koja uništava prava iz Konvencije. U kontekstu ekstremnog govora, čl. 17. je bio tumačen tako da isključuje izražavanje koje bi moglo potaknuti mržnju ili koje je toliko ekstremno da negira prava drugih.³⁶ Međutim, u sljedećim odlukama, Sud je zauzeo drugačiji pristup i čini se da zauzima stav da je čl. 17. najbolje primjenjiv na čl. 10., st. 2. te posebno da utječe na odlučivanje o tome je li miješanje nužno u demokratskom društvu.³⁷ Primjenjujući ovaj pristup Sud ostavlja netaknutim široko tumačenje čl. 10., st. 1. u odnosu na pravo na slobodu izražavanja, uključujući pravo na izražavanje i primanje stavova i mišljenja koji su uvredljivi ili uznemirujući.

Razmatrajući kontekst u kojem su stavovi izraženi, Sud zadržava svoju poziciju da mora postojati razlikovanje između onih koji izražavaju ekstremne stavove i koji ne uživaju uvijek zaštitu iz čl. 10., st. 1. i medija, koji praćenjem izražavanja takvih stavova mogu djelovati kao javni čuvar.³⁸

Zaključno možemo reći da u odnosu na parametre slobode izražavanja pristup Suda zagarovara što je moguće širu interpretaciju čl. 10., st. 1. Međutim, preporučuje se određeni oprez prilikom bavljenja ekstremnim stavovima i govorom mržnje te ih treba promatrati u kontekstu razlikovanja između onih koji priznaju stavove i onih koji o njima izvješćuju.³⁹

33 *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 47. prosinca 1976., br. 5493/72.

34 MACOVEI, Monica, Sloboda izražavanja, Vodič za implementaciju članka 10. Europske konvencije o ljudskim pravima, Grafičar promet, Sarajevo, 2002., str. 14-15.

35 Članak 17. Konvencije glasi: Zabrana zlouporabe prava „Ništa se u ovoj Konvenciji ne može tumačiti kao da uključuje za bilo koju državu, skupinu ili pojedinca neko pravo da se upusti u neku djelatnost ili da izvrši neki čin koji bi smjerali na uništenje prava ili sloboda priznatih u ovoj Konvenciji ili na njihovo ograničenje u većoj mjeri nego što se u njoj predviđa.“

36 *Glimmerveen i Hagenbeek protiv Nizozemske*, odluka, 11. listopada 1979., br. 8348/78 8406/78.

37 OVEY, Clare, WHITE, Robin, Jacobs and White: The European Convention on Human Rights, Oxford, Oxford University Press, 2006., str. 321.

38 *Jersild protiv Danske*, presuda, 23. rujna 1994., br. 15890/89.

39 FOT'TRELL, Deirdre, et al., op. cit., str. 12-14.

4.3. ZAŠTITA SLOBODE IZRAŽAVANJA – ČL. 10., ST. 1.

Sud je utvrdio da čl. 10., st. 1. obuhvaća većinu oblika izražavanja kroz bilo koji medij. Stoga on uključuje sljedeće: slobodu mišljenja, slobodu prenošenja informacija i ideja i slobodu primanja informacija i ideja. Ove slobode moraju se ostvarivati slobodno, bez uplitanja organa vlasti⁴⁰ i bez obzira na granice.⁴¹

4.3.1. SLOBODA MIŠLJENJA

Čl. 10. utvrđuje da sloboda izražavanja obuhvaća slobodu mišljenja. Iako je imanje mišljenja preduvjet za izražavanje ostalih sloboda koje se jamče navedenim člankom, ono nije izražavanje samo po sebi.⁴² Čl. 10. štiti osobe od nepovoljnih posljedica pripisivanja određenog mišljenja na osnovi njihovog prethodnog javnog izražavanja, a negativna sloboda ih štiti od prinude da otkriju mišljenje koje imaju.⁴³ Također, sloboda mišljenja uključuje i negativnu slobodu da se ne bude prisiljen iznositi mišljenje.

4.3.2. SLOBODA PRENOŠENJA INFORMACIJA I IDEJA

Sloboda prenošenja informacija i ideja od velikog je značenja za politički život i demokratsku strukturu jedne zemlje.⁴⁴ Međutim, Sud je bio pažljiv u tome da slobodu prenošenja informacija i ideja ne protumači na taj način da Konvencija jamči pravo na slobodu informiranja. Tako je Sud u predmetu *Leander protiv Švedske*,⁴⁵ utvrdio: "...pravo na primanje informacija u osnovi zabranjuje državi ograničavanje osobe u primanju informacija koju drugi žele ili su spremni s njom podijeliti."⁴⁶

Slično tome u predmetu *Gaskin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁴⁷ Sud je naveo: "Čl. 10. ne uključuje obvezu da država podijeli informaciju s individuom." Stoga on pruža pravo na primanje informacije kroz tisak, televiziju ili drugi izvor ili sredstvo, ali pravo u čl. 10. pretpostavlja voljnog pružatelja informacije.⁴⁸

Budući da se sloboda o kojoj se ovdje govori odnosi na informacije i ideje, razlika koju ističe Sud postaje značajna u ovoj ranoj fazi. Praveći jasnu razliku između činjeničnih izjava (informacija) i vrijednosnih prosudba (mišljenja) Sud je utvrdio sljedeće:

"Postojanje činjenica može se dokazati, dok se istinitost vrijednosnih sudova ne može lako dokazati... Što se tiče vrijednosnih prosudba, ovaj uvjet je nemoguće ispuniti i on dovodi do povrede slobode

40 Osim u skladu s ograničenjima iz čl. 10., st. 2.

41 MACOVEI, Monnica, Freedom of expression, op. cit., str. 7.

42 *Barthold protiv Njemačke*, presuda, 25. ožujka 1985., br. 8734/79.

43 FOTTRELL, Deirdre, et al., op. cit., str. 16.

44 MACOVEI, Monnica, Freedom of expression, op. cit., str. 8.

45 *Leander protiv Švedske*, presuda, 26. ožujka 1987., br. 9248/81.

46 Freedom of expression in Europe, Case-law concerning Article 10 of the European Convention on Human Rights, Strasbourg, Council of Europe Publishing, str. 75.

47 *Gaskin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 7. srpnja 1989., br. 10454/83.

48 FOTTRELL, Deirdre, et al., op. cit., str. 17.

mišljenja, koja je temeljni dio prava koje se jamči čl. 10."⁴⁹

Dok vrijednosne prosudbe predstavljaju stavove ili osobne procjene nekog događaja ili situacije i nije moguće dokazivati jesu li istinite ili ne, činjenice na kojima se vrijednosna prosudba temelji mogu se dokazati ili dokazima negirati. Tako je u predmetu *Dalban protiv Rumunjske*⁵⁰ Sud ustanovio: "neprihvatljivo bi bilo da se novinaru zabrani iznošenje svojih kritičkih vrijednosnih prosudbi ako ih ne može dokazati."⁵¹ Stoga će sud uvijek pažljivo ispitivati radi li se o vrijednosnim prosudbama ili činjenicama.⁵²

Zbog toga su zajedno s činjeničnim izjavama ili podacima koji se mogu potvrditi, mišljenja, kritike ili špekulacije, koji se ne mogu potkrijepiti dokazom, također zaštićeni čl. 10. Uz to, vrijednosne prosudbe, posebno one koje se iznose u političkoj sferi, uživaju posebnu zaštitu kao dio zahtjeva za pluralizmom mišljenja, koji je neophodan u demokratskom društvu. Zaštićena su i mišljenja izražena jakim ili pretjeranim govorom, a stupanj zaštite ovdje ovisi o kontekstu i cilju kritike. Teške riječi ili stroga kritika mogu se očekivati kod pitanja koja u javnosti izazivaju kontroverzu, ili su od interesa za javnost kao i u tijeku političkih debata, predizbornim kampanjama, ili tamo gdje je kritika usmjerena k vladi, političarima⁵³ ili javnim organima,⁵⁴ te ih onda Sud tu i u većoj mjeri tolerira.⁵⁵

4.3.3. SLOBODA PRIMANJA INFORMACIJA I IDEJA

Sloboda primanja informacija i ideja podrazumijeva pravo prikupljanja i traženja informacija putem svih zakonitih izvora. Ona se odnosi na medije i omogućuje im prenošenje informacija i mišljenja u javnost. Sud je također ovu slobodu proširio i na pravo javnosti da bude adekvatno informirana, posebno o pitanjima koja su joj od interesa.⁵⁶

U predmetu *Társaság a Szabadságjogokert protiv Mađarske*⁵⁷ Sud je usporedio ulogu nevladinih organizacija s ulogom tiska u promoviranju prava na pristup informacijama. U navedenom predmetu se Mađarska unija građanskih sloboda uspješno pozvala na čl. 10. jer joj je Ustavni sud odbio pristup informacijama o postupku u tijeku. Tu je Sud istaknuo da je nevladina organizacija legitimno prikupljala informacije koje su bile važne za javnost te se zbog toga država nije smjela miješati u njezino pravo na primanje informacija. Odluka Ustavnog suda dovela je tako do nerazmjernog miješanja u prava zajamčena čl. 10.⁵⁸

49 Vidi, *Lingens protiv Austrije*, presuda, 8. srpnja 1986., br. 9815/82, *Jerusalem protiv Austrije*, presuda, 27. veljače 2001. i *Dichand i drugi protiv Austrije*, presuda, 26. veljače 2002., br. 29271/95.

50 *Dalban protiv Rumunjske*, presuda, 28. rujna 1999., br. 28114/95.

51 MACOVEI, Monnica, Freedom of expression, op. cit., str. 9.

52 OVEY, Clare, WHITE, Robin, op. cit., str. 327.

53 *Worm protiv Austrije*, presuda, 29. kolovoza 1997., br. 22714/93.

54 *Novaya Gazeta i Borodyanskiy protiv Rusije*, presuda, 28. ožujka 2013., br. 14087/08.

55 Vidi, *Thorgerir Thorgerirson protiv Islanda*, presuda, 25. lipnja 1992., br. 13778/88 i *Jersild protiv Danske*, presuda, 23. rujna 1994., br. 15890/89.

56 MACOVEI, Monnica, Freedom of expression, op. cit., str. 9-10.

57 *Társaság a Szabadságjogokert protiv Mađarske*, presuda, 14. travnja 2009., br. 37374/05.

58 LEACH, Philip, op. cit., str. 378-379.

4.4. OPĆA NAČELA ČL. 10., ST. 2.

Prema čl. 10., st. 2. miješanje u prava iz čl. 10., st. 1. mora zadovoljiti sljedeće kriterije: a) mora biti propisano zakonom, b) mora biti dokazano da je nužno u demokratskom društvu, c) mora težiti legitimnom cilju u skladu s čl. 10., st. 2., konkretno u interesu nacionalne sigurnosti, radi zaštite zdravlja i morala, radi zaštite prava ili ugleda drugih, sprječavanja otkrivanja povjerljivih informacija ili zbog očuvanja nepristranosti i nezavisnosti sudbene vlasti i d) poduzete mjere moraju biti razmjerne cilju kojem se teži. Ovi kriteriji detaljno su razrađeni kroz sudsku praksu Suda.⁵⁹ Međutim, ta ograničenja moraju biti restriktivno tumačena te potreba za miješanjem u pravo uvjerljivo utvrđena, tj. u skladu sa zakonom i legitimnim ciljevima.⁶⁰ Također, prema čl. 10., st. 2. ostvarivanje prava sadržanih u čl. 10., st. 1. od pojedinaca mora biti u skladu s osobnim dužnostima i odgovornostima.⁶¹

Iako Sud još nije odlučivao o zaštiti koju bi i stečajni upravitelji mogli imati zbog korištenja slobode izražavanja suprotno načelima čl. 10., kao i o važnosti koju sam stečajni postupak ima, tu treba poštivati ista načela koja je sud postavio za vođenje sudskih postupaka. Za potrebe ovog rada bitne su i povrede do kojih može doći zbog prenošenja i objavljivanja informacija i mišljenja u medijima koja se mogu okvalificirati kao povrede ugleda političara, državnih službenika, sudaca i odvjetnika jer su one bliske takvim povredama koje se mogu nanijeti stečajnim upraviteljima. Također, posebna se pažnja treba posvetiti sprječavanju otkrivanja povjerljivih informacija vezanih uz stečajni postupak. Tako će ona biti dalje razrađena u ovom radu.

4.4.1. SLOBODA IZRAŽAVANJA I UGLED I PRAVA DRUGIH

Zaštita ugleda i prava drugih je legitimni cilj koji domaće vlasti daleko najviše koriste za ograničavanje slobode izražavanja. Na to se često poziva radi zaštite političara i državnih službenika od kritike, upravo je zato ovdje Sud razvio opsežnu sudsku praksu, potvrđujući visok stupanj zaštite slobode izražavanja posebno za tisak. Privilegirani položaj medija proizlazi iz stajališta Suda da političko izražavanje ima jednu od ključnih uloga u demokratskom društvu, kako i u pogledu izbornog postupka tako i u pogledu svakodnevnih pitanja od javnog interesa.⁶²

Kada se radi o slobodi izražavanja u odnosu na državne službenike, sud mora pažljivo ispitati njihove "dužnosti i odgovornosti" koje im daju "posebnu važnost".⁶³ Sud će ovdje uzeti u obzir ravnotežu između prava pojedinca i interesa države da osigura rad državne uprave.⁶⁴ Državni službenici, uključujući suce, državne odvjetnike, i policiju trebali bi uživati povjerenje

59 OETHEIMER, Mario, KURUCZ, Marion, MORAIS DE COSTA Thales, op. cit., str. 8.

60 REID, Karen, op. cit., str. 465.

61 FOTTRELL, Deirdre, et al., op. cit., str. 26-27.

62 Vidi više u LOUCAIDES, G. Loukis, The european Convention on human Rights, Collected Essays, Leiden, Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2007. str. 152-156.

63 Vidi, *Ahmed i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 12. rujna 1995., br. 22954/93, *Glaserapp protiv Njemačke*, presuda, 28. kolovoza 1986., br. 9228/80, *Kosiek protiv Njemačke*, presuda, 28. kolovoza 1986., br. 9704/82 i *De Diego Nafria protiv Španjolske*, presuda, 14. ožujka 2002., br. 46833/99.

64 *Vogt protiv Njemačke*, presuda, 2. rujna 1996., br. 17851/91, *Otto protiv Njemačke*, presuda, 24. studeni 2005., br. 27574/02 i *Kern protiv Njemačke*, odluka, 29. svibnja 2007., br. 26870/04.

javnosti te ih je stoga nužno zaštititi od verbalnih napada i uvreda. Međutim, Sud je istaknuo i da se ipak državne službenike može puno više kritizirati kada se radi o obavljanju njihovih službenih dužnosti nego što je to dopušteno u odnosu na ostale građane.⁶⁵ Sud je u predmetu *Yankov protiv Bugarske*⁶⁶ istaknuo da, iako mogu biti suočeni s uvredama, "državni službenici moraju postupati u skladu sa svojim profesionalnim dužnostima, zanemarujući neopravdane povrede njihovih privatnih osjećaja."⁶⁷

4.4.2. SPRJEČAVANJE OTKRIVANJA POVJERLJIVIH INFORMACIJA

U predmetu *Stoll protiv Švicarske*⁶⁸ radilo se o osudi novinara, podnositelja zahtjeva, zbog objavljivanja podataka iz povjerljivog diplomatskog dokumenta švicarske vlade o strategiji isplate naknade žrtvama holokausta iz sredstava deponiranih u švicarskim bankama. Veliko vijeće je smatralo da se izraz "sprječavanja otkrivanja informacija dobivenih u povjerenju" prema čl. 10., st. 2. primjenjuje na informacije koje može otkriti bilo osoba koja ih je dužna čuvati u okviru svoje profesije, bilo treća osoba, primjerice novinar. Sud je ovdje naglasio da "sloboda tiska ima još veće značenje u okolnostima u kojima država određene podatke tretira kao povjerljive ili tajne. Međutim, većinom od 12 naprama 10 glasova, Sud je ustanovio da ovdje nije došlo do povrede čl. 10. Većina sudaca je zauzela kritički stav u odnosu na članak podnositelja te ga okarakterizirala uvredljivim i nepreciznim čime je naveo čitatelje na pogrešno mišljenje i smanjio njegov doprinos javnoj raspravi zaštićenoj čl. 10.

4.5. OČUVANJE NEPRISTRANOSTI I NEZAVISNOSTI SUDBENE VLASTI

Ovdje je naglasak stavljen na potrebu zaštite sudaca od nepotrebnog ponižavanja. Iako je Sud istaknuo da su sudovi kao i drugi državni organi podložni kritici i preispitivanju, tu mora postojati jasna razlika između kritike i uvrede. Također, istaknuo je da izricanje odgovarajuće kazne onome tko je nanio uvredu ne predstavlja povredu čl. 10.⁶⁹ Time se "posebna uloga sudstva" kao nositelja pravde očituje u povjerenju javnosti i to je jedan od uvjeta za njegov pravilan rad. Time se Sud vodio u predmetu *Barfod protiv Danske*⁷⁰ gdje je novinar napisao članak u kojem je kritizirao suce laike te tako bio osuđen zbog klevete. Također, do povrede čl. 10. nije došlo niti u predmetu *Prager i Oberschlick protiv Austrije*⁷¹ gdje su podnositelji objavili članak u kojemu su kritizirali suce kaznenog suda u Beču, te je Sud tu utvrdio da su prešli granicu dopustive kritike. Sud je ovdje odmah prihvatio klasifikaciju činjenica i vrijednosnih prosudbi koje su dale nacionalne vlasti.⁷² Međutim, a Sud je utvrdio da je došlo do povrede čl. 10. u predmetu

65 *Mamere protiv Francuske*, presuda, 7. studeni 2006., br. 12697/03.

66 *Yankov protiv Bugarske*, presuda, 11. prosinca 2003., br. 39084/97.

67 LEACH, Philip, op. cit., str. 366.

68 *Stoll protiv Švicarske*, presuda, 10. studeni 2007., br. 69698/01 i *Bojolyan protiv Armenije*, presuda, 3. studeni 2009., br. 23693/03.

69 *Skalka protiv Poljske*, presuda, 27. svibnja 2003., br. 43425/98.

70 *Barfod protiv Danske*, presuda, 22. veljače 1989., br. 11508/85.

71 *Prager i Oberschlick protiv Austrije*, presuda, 26. travnja 1995., br. 15974/90.

72 VAN DIJK, Paul, et. al., Teorija i praksa Europske konvencije o ljudskim pravima, Sarajevo, Muller, 2001., str. 538.

*De Haes i Gijssels protiv Belgije*⁷³ gdje je novinar osuđen zbog uvrede suca jer se članak kojeg je objavio, a koji je sadržavao provokativne navode, temeljio na čvrstim činjenicama.⁷⁴

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

Usprkos samostalnosti pravnih disciplina medijskog i stečajnog prava, u kompleksnim uvjetima „post“ tranzicijskog gospodarstva, prema mišljenju autora radi se zapravo o uzajamno međuovisnim sustavima. U pravnoj realnosti Republike Hrvatske ta se međuovisnost očituje i u dubini krize koja zahvaća oba sustava. U okviru razmatrane problematike zamjetna je kriza ostvarivanja ciljeva stečajnog zakonodavstva. Iz perspektive medija zamjetan je tabloidizam, senzacionalizam, gubitak vjerodostojnosti, pad profesionalnosti te narušavanje etičkih normi i standarda.

Ipak, moć masovnih medija u suvremenom društvu je neupitna. Možda bi bilo „najpametnije“ reći da treba izbjegavati pažnju medija i da ne treba odgovarati na provokacije koje će se povremeno pojavljivati te da treba pokušati minimizirati kontakte s medijima, osim ako pokušava ostvariti neki vlastiti cilj. Međutim, postoje situacije kada to nije moguće. Shodno tomu, tijela stečajnog postupka, prvenstveno stečajni upravitelj bi trebao biti spreman na rad s medijima od samog početka i trebao bi imati jasnu politiku prema medijima kao i plan.

Iz pravne perspektive na odnos stečaj-mediji treba gledati s aspekta odgovornosti za štetu.⁷⁵ Štoviše, Ustav RH vrlo detaljno govori o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. S jedne strane je ustavno pravo kojim se jamči sloboda mišljenja i izražavanja kao i pravo na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti (čl. 38. Ustava),⁷⁶ dok je s druge strane ustavno pravo kojim se jamči poštovanje i pravna zaštita osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti (čl. 35. Ustava).⁷⁷ Stoga je potrebno pronaći ravnotežu između prava da se u sredstvima javnog informiranja istinito i potpuno izvješćuje o postupcima svake osobe i pravu te osobe na zaštitu osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti. Korištenje prvog prava ne smije dokinuti ono drugo.⁷⁸

Zaključno, problemi stečajnog zakonodavstva su legitimni i, načelno, znanstveno neutralan predmet analize. Ne treba ih miješati s diskursom političkih rasprava, medijskim senzacionalizmom, i ne treba ih svoditi na kaznenopravni aspekt ili širi pristup pozitivno empirističkog utvrđenja broja slučajeva. Međutim, iako masovnim medijima nije dopušteno prekoračiti

73 *De Haes i Gijssels protiv Belgije*, presuda, 24. veljače 1997., br. 19983/92.

74 REID, Karen, op. cit., str. 471-472.

75 RADOLOVIĆ, Aldo, Odnos prava osobnosti i medijskog prava, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 28, 2007., br. 4, str. 267-315.

76 Naravno tu treba spomenuti i Zakon o sudovima (NN, br. 28/13.) čl. 6., st. 1. „Zabranjen je svaki oblik utjecaja na donošenje sudske odluke, posebno ... korištenje medija i javnih istupanja na način suprotan načelima demokratskog društva, a koje ima za svrhu utjecaj na tijek i ishod sudskih postupaka“. Svakako pogledati UZELAC, Alan, Mediji u sudskom postupku, Istraživanje Hrvatskog novinarskog društva, Izvještaj i konačni rezultati projekta. Dostupno na mrežnim stranicama: <http://alanuzelac.from.hr/Pdf/hnd-finalrep.pdf> (12. 02. 2012.).

77 RH obvezuju međunarodni ugovori (čl. 141., st. 1. Ustava RH). Među međunarodnim ugovorima ističe se, prije objašnjeni čl. 10, ali i čl. 8. Konvencije (*Pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života*) prema kojem: 1.) svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja, te 2.) javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

78 CRNIĆ, Ivica, odštetno pravo, zbirka sudskih rješidbi s napomenama i propisima, Zgombić & Partneri, Zagreb, 2004., str. 240.

granice postavljene u interesu odgovarajućeg vršenja pravde, oni su pozvani širiti informacije i ideje o sudskim slučajevima kao i ostalim temama od javnog interesa.⁷⁹ U konačnici, da bi se povećala i/ili očuvala točnost i preciznost kojom mediji izvješćuju javnost o stečajnim postupcima, potrebno je razraditi sustav informiranja i edukacije medija, a posebno onih njihovih predstavnika koji su izravno zaduženi za ovo područje. Konceptijski, to ne treba biti jedno-smjeran proces, već proces razmjene, jer obje strane imaju što naučiti i pružiti.

PRAVNA VRELA

1. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN-MU, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06. i 2/10.)
2. Stečajni zakon (NN, br. 44/96., 29/99., 129/00. 123/03., 82/06., 116/10., 25/12. i 133/12.)
3. Ustav Republike Hrvatske, (NN, br. 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01. 41/01., 55/01., 76/10. i 85/10.)
4. Zakon o medijima (NN, br. 59/04. i 84/11.)
5. Zakon o sudovima (NN, br. 28/13.)
6. CRNIĆ, Ivica, Odštetno pravo, zbirka sudskih rješidbi s napomenama i propisima, Zgombić & Partneri, Zagreb, 2004., str. 240.
7. ERAKOVIĆ, Andrija, Neke novosti u stečajnom pravu, "Računovodstvo, revizija i financije", br. 2/2001, Zagreb, str. 194.-195.
8. FOTTRELL, Deirdre, et al., Pravo na slobodu izražavanja prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima (članak 10.) Interights, London, str. 10-11.
9. Freedom of expression in Europe, Case-law concerning Article 10 of the European Convention on Human Rights, Strasbourg, Council of Europe Publishing, str. 75.
10. JACOBY, Melissa B., Negotiating bankruptcy legislation through the news media, Houston Law Review, vol. 41, 2004., no. 4, str. 1092-1143.
11. KUSIĆ, Zvonko, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na otvaranju 24. po redu znanstvene manifestacije „Knjiga Mediterana“ u Splitu 23. rujna 2012.
12. LEACH, Philip, Taking a case to the European Court of Human rights, Oxford University press, Oxford, 2011. str. 316.
13. LOUCAIDES, G. Loukis, The european Convention on human Rights, Collected Essays, Leiden, Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2007. str. 152-156.
14. MACOVEI, Monica, Freedom of expression, A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks, No. 2, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2008., str. 6-7.
15. MACOVEI, Monica, Sloboda izražavanja, Vodič za implementaciju članka 10. Europske konvencije o ljudskim pravima, Grafičar promet, Sarajevo, 2002., str. 14-15.
16. OETHEIMER, Mario, KURUCZ, Marion, MORAIŠ DE COSTA Thales, Case law concerning Article 10 of the European Convention on Human Rights, Human rights file, No. 1 a, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2001., str. 7.
17. OVEY, Clare, WHITE, Robin, Jacobs and White: The European Convention on Human Rights, Oxford, Oxford University Press, 2006., str. 321.

79 *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 26. travnja 1979., br. 6538/74.

18. RADLOVIĆ, Aldo, Odnos prava osobnosti i medijskog prava, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 28, 2007., br. 1, str. 267-315.
19. REID, Karen, A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights, Sweet & Maxwell, London, 2012., str. 464-465.
20. UZELAC, Alan, Mediji u sudskom postupku, Istraživanje Hrvatskoga novinarskog društva, Izvještaj i konačni rezultati projekta. Dostupno na mrežni stranicama: <http://alanuzelac.from.hr/Pdf/hnd-finalrep.pdf> (12.02.2012.).
21. VAN DIJK, Paul, et. al., Teorija i praksa Europske konvencije o ljudskim pravima, Sarajevo, Muller, 2001., str. 538.
22. Odluka Općinskog suda u Splitu, br. II P-951/04. od 19.5.2011.
23. Odluka Županijskog suda u Splitu, br. Gžx-1174/2011 od 27.10.2011.
24. *Ahmed i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 12. rujna 1995., br. 22954/93.
25. *Association Ekin protiv Francuske*, presuda, 17. srpnja 2001., br. 39288/98.
26. *Autronic AG protiv Švicarske*, presuda, 22. svibnja 1990., br. 12726/87.
27. *Barfod protiv Danske*, presuda, 22. veljače 1989., br. 11508/85.
28. *Barthold protiv Njemačke*, presuda, 25. ožujka 1985., br. 8734/79.
29. *Bojolyan protiv Armenije*, presuda, 3. studeni 2009., br. 23693/03.
30. *Castells protiv Španjolske*, presuda, 23. travnja 1992., br. 11798/85.
31. *Dalban protiv Rumunjske*, presuda, 28. rujna 1999., br. 28114/95.
32. *De Diego Nafria protiv Španjolske*, presuda, 14. ožujka 2002., br. 46833/99.
33. *De Haes i Gijssels protiv Belgije*, presuda, 24. veljače 1997., br. 19983/92.
34. *Dichand i drugi protiv Austrije*, presuda, 26. veljače 2002., br. 29271/95.
35. *Engel protiv Nizozemske*, presuda, 8. lipnja 1976., br. 5100/71 5101/71 5102/71 5354/72 5370/72.
36. *Gaskin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 7. srpnja 1989., br. 10454/83.
37. *Glaser protiv Njemačke*, presuda, 28. kolovoza 1986., br. 9228/80.
38. *Glimmerveen i Hagenbeek protiv Nizozemske*, odluka, 11. listopada 1979., br. 8348/78 8406/78.
39. *Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 27. ožujka 1996., br. 17488/90.
40. *Hachette Filipacchi Associe protiv Francuske*, presuda, 23. srpnja 2009., br. 12268/03.
41. *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 47. prosinca 1976., br. 5493/72.
42. *Jersild protiv Danske*, presuda, 23. rujna 1994., br. 15890/89.
43. *Jerusalem protiv Austrije*, presuda, 27. veljače 2001. br. 29271/95.
44. *Kern protiv Njemačke*, odluka, 29. svibnja 2007., br. 26870/04.
45. *Kosiek protiv Njemačke*, presuda, 28. kolovoza 1986., br. 9704/82.
46. *Leander protiv Švedske*, presuda, 26. ožujka 1987., br. 9248/81.
47. *Lingens protiv Austrije*, presuda, 8. srpnja 1986., br. 9815/82.
48. *Mamere protiv Francuske*, presuda, 7. studeni 2006., br. 12697/03.
49. *Novaya Gazeta i Borodyanskiy protiv Rusije*, presuda, 28. ožujka 2013., br. 14087/08.
50. *Oberschlick protiv Austrije*, presuda, 23. svibnja 1991., br. 11662/85.
51. *Otto protiv Njemačke*, presuda, 24. studeni 2005., br. 27574/02.
52. *Prager i Oberschlick protiv Austrije*, presuda, 26. travnja 1995., br. 15974/90.
53. *Prager protiv Austrije*, presuda, 26. travnja 1995., br. 15974/90.
54. *Saliyev protiv Rusije*, presuda, 21. listopada 2010., br. 35016/03.
55. *Skalka protiv Poljske*, presuda, 27. svibnja 2003., br. 43425/98.
56. *Stoll protiv Švicarske*, presuda, 10. studeni 2007., br. 69698/01.
57. *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 26. travnja 1979., br. 6538/74 6538/74.

58. *Társaság a Szabadságjogokert protiv Mađarske*, presuda, 14. travnja 2009., br. 37374/05.
59. *Thorgeir Thorgeirson protiv Islanda*, presuda, 25. lipnja 1992., br. 13778/88.
60. *Vogt protiv Njemačke*, presuda, 2. rujna 1996., br. 17851/91.
61. *Worm protiv Austrije*, presuda, 29. kolovoza 1997., br. 22714/93.
62. *Yankov protiv Bugarske*, presuda, 11. prosinca 2003., br. 39084/97. Ante Vuković, LL.D, bankruptcy estate manager, Split

Sanja Grbić, LL.D, senior assistant, Chair of Theory of Law and State, Legal Philosophy, Human Rights and Public Policy, Faculty of Law in Rijeka
Dejan Bodul, LL.M, assistant, The Chair of Civil Procedural Law, Faculty of Law in Rijeka, bankruptcy estate manager

RELATION BETWEEN BANKRUPTCY PROCEEDINGS AND MEDIA IN CROATIAN LAW CONCERNING THE EUROPEAN CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS

Summary

Both theory and practice show that suggestions for starting a bankruptcy proceedings, especially the ones for big business entities with a lot of employees, attract media. Unfortunately, majority of media and general public do not understand the complexity of bankruptcy proceedings and its implications on social-economic relations. The problem arises not only from diversity of goals that emerge in opening of bankruptcy proceeding but also from the fact that effective bankruptcy proceedings should execute many goals that are rarely compatible. General public will probably consider the starting of bankruptcy proceedings and bankruptcy estate managers in companies as an immediate cause for closing down of the businesses, dismissal, often perceiving it as an imposture and so on but without realizing that a real problem is insolvency and without understanding that the solution to the problem are the bankruptcy proceeding, bankruptcy settlement and financial restructuring. Furtheron, the paper aims at analysis of the relation between bankruptcy proceedings (body) and media. The initial thesis and a general rule regarding the bankruptcy-media relation, is actually a general rule and can be summarized into the following thesis – media have right to investigate the points of view of all events, appearances, persons, cases and activities concerning bankruptcy but they also have duty to check for authentic facts they are writing about and also respect privacy, dignity, reputation and dignity of a bankruptcy procedure body; the publisher should care that the published information should not do harm to anyone since pursuant to provisions of the Media Law (Official Gazette, No. 59/04 and 84/11) he shall be responsible for the damage caused (Supreme Court of the Republic of Croatia, Rev-1261/97 of 29 August 2001).

Key words: Bankruptcy proceedings, case study, the European Convention for the Protection of Human Rights

Dr. jur. Ante Vuković, Zwangsvollstreckungsbeauftragter, Split
 Dr. jur. Sanja Grbić, Höhere Assistentin am Lehrstuhl für die Rechts- und Staatstheorie, Rechtsphilosophie, Menschenrechte und die Staatspolitik, Fakultät für Rechtswissenschaften, Rijeka
 Mag. jur. Dejan Bodul, Assistent am Lehrstuhl für Zivilprozessrecht, Fakultät für Rechtswissenschaften, Rijeka, ein Zwangsvollstreckungsbeauftragter

VERHÄLTNISS DES ZWANGSVOLLSTRECKUNGSVERFAHRENS UND DER MEDIEN IM KROATISCHEN RECHT AUS DER SICHT DER EUROPÄISCHEN MENSCHENRECHTSKONVENTION – EINIGE ÜBERLEGUNGEN

Zusammenfassung

Theorie und Praxis weisen darauf hin, dass die Vorschläge für die Eröffnung eines Zwangsvollstreckungsverfahrens, insbesondere diejenigen, die große Geschäftssubjekte mit viel Arbeitnehmer einschließen, haben eine große Chance, die Aufmerksamkeit der Medien anziehen. Leider erkennt die Mehrheit der Medien, wie auch die breite Öffentlichkeit, die Komplexität der Zwangsvollstreckung und ihrer Implikationen auf Gesellschafts- und Wirtschaftsverhältnisse nicht. Das Problem kommt aus der Verschiedenheit der auf Grund von Zwangsvollstreckung entstandenen Ziele, aber auch aus der Tatsache hervor, dass wirkungsvolle Zwangsvollstreckung zahlreiche, nicht immer damit zusammenpassende Ziele hat.

Breite Öffentlichkeit wird wahrscheinlich die Eröffnung der Zwangsvollstreckung und Eintritt der Zwangsvollstreckungsbeauftragten in Handelsgesellschaften als eine unmittelbare Ursache der Verschließung von Geschäftssubjekten und der Entlassung von Arbeitnehmern beobachten, all dies häufig als betrügerisches Verhalten percepiierend, und dabei nicht begreifend, dass das Problem eigentlich in der Insolvenz liege und seine Lösung ein Zwangsvollstreckungsverfahren, bzw. das Verfahren des vorläufigen Zwangsvollstreckungsausgleichs und der Finanzrestrukturierung sei. Aus diesen Gründen ist in der Fortsetzung der Arbeit unser Ziel, das Verhältnis der Organen des Zwangsvollstreckungsverfahrens und der Medien zu analysieren. Die Ausgangsthese, vielmehr die Grundregel des Verhältnisses zwischen Zwangsvollstreckung und Medien, kann folgenderweise zusammengefasst werden: den Medien steht das Recht zu, Einstellungen zu allen Ereignissen, Erscheinungen, Personen, Gegenständen und Tätigkeiten bezüglich der Zwangsvollstreckung zu erforschen; sie sind aber auch verpflichtet, Wahrhaftigkeit der Tatsachen, über welche sie berichten, zu überprüfen und die Privatsphäre, Würde, Ehre und Ansehen der Organen des Zwangsvollstreckungsverfahrens zu achten, während der Verleger Rechnung tragen sollte, dass keiner anderen Person durch die veröffentlichte Information der Schaden zugefügt wird, denn widrigenfalls haftet er im Sinne der Bestimmungen des Mediengesetzes (NN [Volksblatt] Nr. 59/04 und 84/11 – danach: Mediengesetz) für die Schäden, die durch solche Unterlassungen zugefügt wurden (Argumentation des Obersten Gerichtshofs der Republik Kroatien, Rev-1261/97 vom 29. August 2001).

Schlüsselwörter: die Zwangsvollstreckung, Medien, die Fallanalyse, Europäische Menschenrechtskonvention

Dr. sc. Barbara Pisker, Veleučilište u Požegi
 Mr. sc. Zrinka Mustapić, Zagrebačka škola ekonomije i managementa
 Doc. dr. sc. Predrag Zima, Pravni fakultet u Osijeku

Stručni rad
 UDK: 340.12

PRAVO – PRAVEDNOST: ANALOGIJA JEDNE ANTINOMIJE

1. UVOD

Pojam pravednosti inherentan je kako političkoj i moralnoj filozofiji, tako i ekonomskoj znatnosti, te pravnoj filozofiji. Ističe se kako je pravednost određeni princip (načelo) odnosa među ljudima, koji na temelju općeg (većinskog) prihvaćanja, čuva subjektivnost, autonomnost i dignitet ljudi u zajednici.¹ Kada se govori o regulaciji odnosa u društvima, obično se regulacijom (lat. *regulatio*, upravljanje, uređivanje) naziva² djelatnost sistematskog legitimnog utjecaja na ponašanje ljudi prema prethodno postavljenim kriterijima. Otkada postoje, ljudska društva pokušavala su regulirati ponašanje svojih pripadnika, uglavnom na tri³ načina: 1/ uspostavljanjem pravila i njihovom stabilizacijom u očekivanju pod pritiskom neizvjesnosti u prirodnoj okolini; 2/ uspostavljanjem pravila i njihovim selekcioniranjem od strane vlasti u političkom podsustavu društva; 3/ uspostavljanjem pravila i njihovim prihvaćanjem iz razumnih razloga.

Ističe se da su sva tri načina jednako izvorna i ne isključuju se međusobno, nego suprotno, djeluju usporedno. Samo pak reguliranje, djelovanje je koga obilježava trajnost, a proistječe iz svijesti ljudi, pa nosi tragove svih podsistema svijesti: normativnog, kognitivnog, estetskog, stopljen u konativnu motivaciju, prema okolnostima, često nabijenu emocijama⁴.

Međutim, svaka pojedina disciplina izučava samo dio tog pojma. Ukoliko govorimo o učincima koje bi pravednost trebala proizvoditi, tada je proučavamo u okviru ekonomije i političke filozofije (npr. pravedna raspodjela dobara ili što odlikuje pravednog vladara). S druge strane, moralna i pravna filozofija proučavaju samu bit pojmova pravda i pravo i njihovu povezanost sa zakonom.

Cilj je ovog rada je utvrditi neke elemente pojma pravednosti i povezanosti tog pojma sa pravnim normama kao temeljnim načinom reguliranja odnosa među ljudima i organizacijama.

2. RAZUMIJEVANJE PRAVA I PRAVEDNOSTI U MITOLOGIJI

Pretpovijesno razumijevanje „čarobnosti svijeta“ i sila prirode u jedan poredak stapa običaja, moral, religiju, politiku, pravo, ideologiju i filozofiju. Sva pravila društvenog ponašanja objedinjena su u jedan „normativni poredak“ za koji se vjerovalo da je božanskog podrijetla, a koji danas nazivamo mitskom slikom svijeta. Karakteristika je takvog društvenog poretka funkcionalna ekvivalentnost današnjim društvenim porecima u području zadovoljavanja potreba društva

¹ Leksikon temeljnih pojmova politike, (1990) Zagreb, str.9.

² Vidi Pusić, E.: *Društvena regulacija*, Globus, Zagreb, 1989:149

³ Vidi Pusić, E.: *Država kao institucija*, RAD-HAZU, 473/1986

⁴ Op.cit., Pusić, E.: 1989:149